

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

Кафедра фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Конституційне право»

**обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти**

**26 Цивільна безпека
262 Правоохоронна діяльність**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 25.09.2023 р. № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 5

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 22.09.2023 р. № 8

Розглянуто на засіданні кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 (протокол від 18.08.2023 № 8).

Розробник: професор кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент Коломієць Ю. М.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри конституційного і муніципального права юридичного факультету Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, к.ю.н., доцент Зубенко Г. В.
2. Доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент Логвиненко Є. С.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва напрямку підготовки, спеціальності, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем – 21	26 Цивільна безпека 262 Правоохоронна діяльність бакалавр	Навчальний курс ____1____ Семестр ____2,3____ Види контролю: тематична контрольна робота, курсова робота, екзамен
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
<div style="text-align: center;">денна форма навчання:</div> Лекції – 16; Семінарські заняття – 24; Самостійна робота – 50; Індивідуальні завдання: реферат, курсова робота	<div style="text-align: center;">заочна (дистанційна) форма навчання</div> Лекції – 8; Семінарські заняття – 8; Самостійна робота – 74; Індивідуальні завдання: реферат, курсова робота	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Метою викладання навчальної дисципліни «Конституційне право» є формування у студентів фундаментальних знань змісту основних інститутів конституційного права України, державного права зарубіжних країн, вміння їх аналізувати в історичному та порівняльному плані, отримати всебічну картину конституційного ладу і водночас розуміти ті нормативні положення, які мають вихідне значення для всіх інших галузей права. Вивчення конституційного права – важливий напрямок юридичної освіти. Цей предмет розвиває загальну політичну культуру юриста і дає глибокі знання прикладного характеру, які знадобляться кожному громадянину України як у професійній діяльності так і поза нею.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Конституційне право» має структурно-логічні зв'язки з предметами «Теорія держави та права», «Історія держави та права», «Основи національної безпеки» та ін. У системі юридичних дисциплін місце навчальної дисципліни визначається, тим, що конституційне право має вихідне значення для інших галузей права.

Завдання. Завданнями вивчення дисципліни «Конституційне право» є:

- засвоєння сукупності юридичних норм, які закріплюють конституційний лад України, форму правління і форму державного устрою, політичний режим, визначають організацію, компетенцію і порядок діяльності вищих, центральних і місцевих органів державної влади, місцевого самоврядування, основні права й обов'язки громадян, іноземців та осіб без громадянства, виборче право і виборчу систему;

- формування самостійного мислення, навичок аналізу основ конституційного права України, порівняння та співставлення його з основами державного права зарубіжних країн;

- формування понятійного апарату, що використовується в межах конституційного права України, та вміння ним користуватися;

- поглиблення знань прикладного характеру;

- розвиток загальної політико-правової культури студента.

Загальним завданням курсу «Конституційне право» є підготовка висококласних фахівців з міцною теоретичною та практичною базою знань.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- еволюцію, сучасний стан й основні тенденції розвитку конституційного права України як провідної галузі національної системи права;

- предмет і метод конституційно-правового регулювання;

- основні джерела конституційного права;

- основні конституційно-правові поняття й терміни;

- сутність і зміст засад конституційного ладу;

- основи правового становища особи та інститутів громадянського суспільства, конституційні форми безпосередньої демократії;

- конституційно-правовий статус органів державної влади та місцевого самоврядування;

вміти:

- будувати професійну діяльність та стосунки з оточуючими на конституційних принципах (державний суверенітет, верховенство права, законність, пріоритет прав людини тощо);
- здійснювати конституційно-правову кваліфікацію подій і явищ, що відбуваються у різних сферах суспільного життя;
- оцінювати власні вчинки та вчинки колег-професіоналів з точки зору відповідності приписам конституційного законодавства України;
- давати конституційно-правову оцінку правових актів, що складаються у процесі професійної діяльності або надходять від інших органів та посадових осіб;
- оцінювати з точки зору конституційного права події та явища суспільно-політичного життя, про які повідомляється у медіа;
- скеровувати перебіг подій у конституційно-правове русло;
- аналізувати чинне конституційне законодавство України з точки зору конституційно-правової теорії;
- аргументовано відстоювати власну позицію з позицій науки конституційного права та чинного конституційного законодавства.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів правоохоронної діяльності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК5	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК6	Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.
	ЗК8	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК10	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

	ЗК11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК1	Усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ правоохоронної діяльності; дотримання основних принципів реалізації правоохоронної функції держави.
	СК3	Здатність професійно оперувати категоріально-понятійним апаратом права і правоохоронної діяльності.
	СК4	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань та навичок у професійній діяльності.
	СК5	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.
	СК6	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
	СК10	Здатність визначати належні та придатні для юридичного аналізу факти.

Здобувач вищої освіти повинен продемонструвати такі результати навчання:

РН 1	Розуміти історичний, економічний, технологічний і культурний контексти розвитку правоохоронної діяльності
РН 2	Організовувати культурний діалог на рівні, необхідному для ефективної професійної діяльності.
РН 3	Збирати необхідну інформацію з різних джерел, аналізувати і оцінювати її.
РН 4	Формулювати і перевіряти гіпотези, аргументувати висновки.
РН 5	Розробляти тексти та документи з питань професійної діяльності, вільно спілкуватися українською та іноземною мовами усно і письмово у соціальній і професійній сферах.
РН 6	Розуміти принципи і мати навички етичної поведінки, соціально відповідальної та свідомої діяльності у сфері правоохоронної діяльності.
РН 8	Здійснювати пошук інформації у доступних джерелах для повного та всебічного встановлення необхідних обставин.

PH 10	Виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.
PH 11	Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
PH 13	Знати і розуміти відповідні вимоги законодавства, грамотно оформлювати процесуальні документи, що використовуються під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, здійснювати превентивні та примусові поліцейські заходи, а також кваліфікацію адміністративних та кримінальних правопорушень.
PH 14	Здійснювати пошук та аналіз новітньої інформації у сфері правоохоронної діяльності, мати навички саморозвитку та самоосвіти протягом життя, підвищення професійної майстерності, вивчення та використання передового досвіду у сфері правоохоронної діяльності.
PH 17	Використовувати основні методи та засоби забезпечення правопорядку в державі, дотримуватись прав і свобод людини і громадянина, попередження та припинення нелегальної (незаконної) міграції та інших загроз національній безпеці держави (кібербезпеку, економічну та інформаційну безпеку, тощо).

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна

Поняття конституційного права України. Місце і роль конституційного права в національній системі права України. Предмет і метод конституційно-правового регулювання в Україні. Поняття конституційно-правових відносин, їх особливості і види. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин: поняття, ознаки, види. Система конституційного права України. Поняття та види інститутів конституційного права України. Конституційно-правові норми. Джерела конституційного права України як галузі права.

Поняття державного (конституційного) права. Державне (конституційне) право як галузь права. Місце і роль державного (конституційного) права в національних системах права зарубіжних країн.

Предмет і метод конституційно-правового регулювання в зарубіжних країнах. Особливості, види, суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин у зарубіжних країнах. Система конституційного права. Джерела конституційного права зарубіжних країн. Предмет науки конституційного права зарубіжних країн, його відмінність від предмету однойменної галузі права. Завдання та функції науки конституційного права. Методологія та джерела конституційно-правової науки.

Актуальні питання науки державного права зарубіжних країн на сучасному етапі. Державне (конституційне) право зарубіжних країн як навчальна дисципліна.

Тема № 2. Конституція як основний закон суспільства і держави

Поняття і сутність конституції. Поняття та загальна історія світового конституціоналізму. Юридична і фактична конституція. Класифікація

конституцій. Реальні та фіктивні конституції. «Покоління» конституцій. Народні та октройовані конституції. Предмет регулювання конституції. Конституція як суспільна цінність і головне джерело конституційного права.

Юридичні властивості конституції. Функції конституції. Юридична характеристика чинної Конституції України.

Політична та конституційна реформи в Україні на сучасному етапі. Конституційний процес у сучасному світі. Політичні та конституційні реформи у провідних країнах світу на сучасному етапі.

Тема № 3. Засади конституційного ладу сучасної держави

Поняття конституційного ладу, його ознаки. Співвідношення між конституційним і суспільним ладом. Закріплення конституційного ладу в законодавстві.

Конституційно-правові аспекти політичної системи. Держава як головний суб'єкт політичної системи. Конституційно-правовий статус громадських формувань у зарубіжних країнах. Партійні системи зарубіжних країн. Інституціоналізація політичних партій.

Економічна система та її конституційно-правове регулювання. Форми власності у зарубіжних країнах.

Конституційно-правові принципи соціальної політики держави та їх реалізація. Конституційно-правові основи духовно-культурних відносин. Конституційно-правові аспекти взаємовідносин між державою і церквою.

Поняття та ознаки засад конституційного ладу України. Система та зміст принципів, що становлять засади конституційного ладу України.

Політична система України та її конституційно-правове регулювання. Економічна система України та її конституційно-правове закріплення. Конституційно-правові принципи соціальної політики держави та їх реалізація. Конституційно-правові основи духовно-культурних відносин.

Тема № 4. Конституційні засади громадянського суспільства

Еволюція ідеї громадянського суспільства. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Визначення сутності громадянського суспільства. Структура та функції громадянського суспільства.

Право на об'єднання як політичне право громадян України. Поняття, ознаки та види громадських формувань. Обмеження на створення та діяльність громадських формувань. Членство у громадських формуваннях. Конституційно-правовий статус політичних партій, громадських організацій та релігійних організацій в Україні. Державний контроль і нагляд за діяльністю громадських формувань в Україні. Відповідальність громадських формувань, їхніх засновників та учасників.

Поняття інформації. Інформаційна політика в Україні. Види та галузі інформації. Джерела інформації. Інформаційна діяльність. Режим доступу до інформації. Конституційно-правовий статус медіа в Україні. Відповідальність за порушення законодавства у сфері медіа в Україні. Особливості правового

регулювання діяльності медіа в умовах збройної агресії. Взаємовідносини між державою та медіа в Україні.

Тема № 5. Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах

Поняття основ правового статусу особи та його елементи. Проблема прав людини в конституційно-правовій теорії та практиці. Міжнародно-правові стандарти в галузі прав людини. Права людини і права громадянина. Загальні та спеціальні принципи правового статусу особи. Громадянство (підданство). Загальні та спеціальні принципи правового статусу особи в Україні. Основні (конституційні) права і свободи: поняття, ознаки, види. Особисті (громадянські), політичні, економічні, культурні, екологічні права і свободи. Еволюція конституційних прав і свобод. Поняття та ознаки конституційних обов'язків громадян України. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян України.

Поняття, ознаки та класифікація основних обов'язків громадян в зарубіжних країнах. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян (підданих) у зарубіжних країнах. Правовий режим іноземців і біженців.

Поняття та ознаки громадянства. Особливості набуття і припинення громадянства зарубіжних країн. Принципи громадянства України. Категорії осіб, що належать до громадянства України. Документи, які засвідчують належність до громадянства України. Набуття і припинення громадянства України. Система органів, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, їх компетенція. Процедури з питань громадянства України.

Тема № 6. Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах

Нація, народ, населення в конституційному праві.

Поняття національності та критерії її визначення. «Національне питання» в Україні. Конституційно-правовий статус титульної нації та національних меншин. Національно-культурна автономія в Україні. Права національних меншин та гарантії їх реалізації.

Статус мов в Україні. Українська мова як державна мова в Україні.

Тема № 7. Конституційно-правовий статус громадських формувань в Україні

Право на об'єднання як політичне право громадян України. Поняття, ознаки та види громадських формувань. Обмеження на створення та діяльність громадських формувань. Членство у громадських формуваннях.

Конституційно-правовий статус політичних партій, громадських організацій та релігійних організацій в Україні.

Державний контроль і нагляд за діяльністю громадських формувань в Україні. Відповідальність громадських формувань, їхніх засновників та учасників.

Тема № 8. Форми безпосередньої демократії

Поняття та соціальна роль референдуму. Ознаки і види референдумів. Предмет референдуму. Право участі в референдумі. Порядок підготовки і проведення референдуму, його основні стадії. Матеріально-фінансове забезпечення референдуму. Порядок формування та повноваження органів з підготовки і проведення референдуму. Порядок голосування на референдумі та визначення його результатів. Юридичні наслідки проведення референдуму. Консультативний референдум (дорадче опитування громадян).

Порядок організації та проведення всеукраїнського референдуму в Україні.

Поняття і види виборів, їх конституційно-правове регулювання. Соціальні функції виборів. Періодичність виборів. Виборче законодавство зарубіжних країн. Об'єктивне і суб'єктивне виборче право. Активне та пасивне виборче право. Принципи виборчого права. Виборчі цензи. Абсентеїзм, виборчий вотум.

Виборча система (в широкому і вузькому розумінні). Мажоритарна і пропорційна виборчі системи, способи їх поєднання. Виборча квота і «загороджувальний бар'єр» при застосуванні пропорційної виборчої системи. Виборчі органи зарубіжних країн, їх система, порядок формування та повноваження. Виборчий процес, його основні принципи та стадії. Суб'єкти виборчого процесу. Виборча застава. Фінансування виборів.

Тема № 9. Виборче право України

Поняття і види виборів в Україні, їх конституційно-правове регулювання. Соціальні функції виборів. Періодичність виборів. Виборче законодавство України.

Поняття виборчого права і його основні принципи. Об'єктивне і суб'єктивне виборче право. Активне і пасивне виборче право. Принципи виборчого права. Виборчі цензи в Україні.

Виборча система (в широкому і вузькому розумінні). Мажоритарна і пропорційна виборчі системи в Україні, їх переваги і недоліки.

Виборчий процес, його основні принципи та стадії. Суб'єкти виборчого процесу в Україні. Виборчі комісії в Україні, їх система, порядок формування та повноваження.

Роль Національної поліції України у забезпеченні законності та громадського порядку під час підготовки і проведення виборів.

Тема № 10. Форма правління та політичного режиму

Форма держави: поняття, сутність. Співвідношення змісту і форми держави. Різноманітність форм сучасних зарубіжних країн, їх причини. Поєднання принципів розподілу влад, верховенства парламенту, механізм стримувань і противаг.

Поняття та елементи форми правління. Основні моделі республіканської та монархічної форм правління в зарубіжних країнах. Монархія, її ознаки. Види монархій. Республіка, її види. Президентська республіка. Парламентарна

республіка, її ознаки. Напівпрезидентська республіка як форма правління в зарубіжних країнах.

Поняття політичного режиму і його види. Фактори, що визначають встановлення політичного режиму і його еволюцію. Вплив політичного режиму на форму державного устрою. Відображення політичного режиму в конституційному (державному) праві. Демократичний режим, його ознаки. Різновиди демократичного державного режиму. Авторитарний та тоталітарний політичні режими: ознаки та різновиди.

Тема № 11. Територіальний устрій сучасних держав

Поняття державного (політико-територіального) устрою і його значення для соціального управління. Форми політико-територіального устрою. Фактори, що визначають політико-територіальний устрій. Унітарна форма політико-територіального устрою та її різновиди. Автономія та її різновиди. Федерація та її різновиди. Статус суб'єктів федерації. Сецесія. Розподіл компетенції між федерацією та її суб'єктами. Система органів влади суб'єктів федерації.

Поняття територіального устрою держави. Україна як унітарна держава. Державний та адміністративно-територіальний устрій України. Принципи адміністративно-територіального устрою України. Види адміністративно-територіальних одиниць. Автономія в Україні. Особливості конституційно-правового статусу міст Києва і Севастополя у складі України. Адміністративно-територіальна реформа в Україні.

Тема № 12. Конституційно-правовий статус глави держави

Соціальне призначення та політична роль глави держави в системі вищих органів держави. Президент, монарх, колегіальний глава держави. Порядок заміщення посади глави держави. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень глави держави. Функції та компетенція глави держави.

Місце і роль Президента України в системі вищих органів держави. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Функції та компетенція Президента України. Гарантії діяльності Президента України. Система допоміжних органів при Президентові України.

Тема № 13. Парламент і парламентаризм у сучасних державах

Поняття парламенту і парламентаризму. Соціальне призначення і політична роль парламенту.

Порядок формування парламенту та його структура. Правовий статус керівництва парламенту та його органів. Функції та компетенція парламенту. Парламентські процедури. Законодавчий процес та його основні стадії. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду. Правовий статус депутата парламенту зарубіжних країн. Омбудсмен.

Тема № 14. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України

Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади. Поняття парламенту і парламентаризму. Соціальне призначення і політична роль парламенту. Порядок формування Верховної Ради України та її структура. Правовий статус керівництва Верховної Ради України та її органів. Функції та компетенція Верховної Ради України. Парламентські процедури. Законодавчий процес в Україні та його основні стадії. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду. Акти Верховної Ради України. Апарат Верховної Ради України. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Тема № 15. Конституційно-правовий статус народних депутатів України

Правовий статус народних депутатів України. Особливості мандату народних депутатів України. Несумісність депутатського мандату з іншими видами діяльності.

Права і обов'язки народних депутатів України. Основні гарантії депутатської діяльності. Підстави і порядок дострокового припинення депутатських повноважень.

Тема № 16. Конституційно-правовий статус уряду

Уряд як вищий орган в системі органів виконавчої влади. Соціальне призначення і політико-правова роль уряду. Порядок формування уряду та його взаємовідносини з главою держави і парламентом за різних форм правління. Функції та компетенція уряду. Порядок роботи уряду. Парламентська відповідальність уряду.

Кабінет Міністрів України – Уряд – як вищий орган в системі органів виконавчої влади. Порядок формування Кабінету Міністрів України та його взаємовідносини з Президентом і Верховною Радою України. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України. Розподіл повноважень між членами уряду. Взаємовідносини Кабінету Міністрів України з центральними та місцевими органами виконавчої влади. Порядок роботи Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Парламентська відповідальність Уряду України. Урядовий апарат.

Тема № 17. Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні

Поняття і види центральних органів виконавчої влади. Порядок створення, реорганізації та ліквідації центральних органів виконавчої влади. Загальна система центральних органів виконавчої влади в Україні.

Функції та компетенція центральних органів виконавчої влади. Структура центральних органів виконавчої влади.

Тема № 18. Конституційно-правові основи судової влади

Поняття судової влади і правосуддя. Засади організації судової влади в зарубіжних країнах. Універсальна юрисдикція судів. Конституційні принципи судочинства. Участь професійних суддів, народних засідателів та присяжних у здійсненні правосуддя. Судоустрій зарубіжних країн. «Гілки судової» влади. Порядок утворення судів. Конституційно-правовий статус суддів.

Засади організації судової влади в Україні. Універсальна юрисдикція судів. Судочинство в Україні. Засади здійснення правосуддя в Україні. Конституційні принципи судочинства. Участь професійних суддів та присяжних у здійсненні правосуддя. Судоустрій в Україні. «Гілки судової» влади. Порядок утворення судів. З'їзд суддів України. Вища рада правосуддя. Конституційно-правовий статус суддів.

Тема № 19. Конституційний контроль і нагляд

Поняття конституційної юрисдикції та конституційного контролю. Види конституційного контролю в Україні. Конституційний Суд України як орган конституційної юрисдикції. Порядок формування Конституційного Суду України. Правовий статус суддів Конституційного Суду України. Функції та компетенція Конституційного Суду України. Конституційне провадження, його форми і стадії. Акти Конституційного Суду України.

Види конституційного контролю. «Американська» та «європейська» моделі конституційної юрисдикції. Порядок формування, склад, функції та компетенція органів конституційного контролю у сучасних країнах. Конституційне провадження, його форми і стадії.

Тема № 20. Територіальна організація публічної влади у сучасних державах

Поняття, рівні та принципи територіальної організації публічної влади в зарубіжних країнах. Децентралізація і деконцентрація публічної влади. Принцип субсидіарності в організації публічної влади на місцях.

Конституційно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій. Функції та компетенція місцевих державних адміністрацій. Взаємодія місцевих державних адміністрацій з органами виконавчої влади вищого рівня та місцевим самоврядуванням.

Поняття місцевого самоврядування, його соціальне призначення і політична роль. Основні концепції місцевого самоврядування. Принципи місцевого самоврядування. Системи місцевого самоврядування. Порядок організації, функції та повноваження органів місцевого самоврядування зарубіжних країн. Поєднання представницької і безпосередньої демократії на місцевому рівні. Конституційно-правовий статус органів місцевого самоврядування.

Тема № 21. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні

Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні. Принцип визнання і гарантування місцевого самоврядування як одна з основ конституційного ладу України.

Принципи місцевого самоврядування в Україні. Система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.

Порядок організації, функції та повноваження органів місцевого самоврядування. Поєднання представницької і безпосередньої демократії на місцевому рівні.

Правовий статус депутатів місцевих рад. Конституційно-правовий статус органів місцевого самоврядування. Служба в органах місцевого самоврядування. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з органами державної влади.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекцій	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема № 1: Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна	6	2	2	-	-	2	
Тема № 2: Конституція як основний закон суспільства і держави	6	2	2	-	-	2	
Тема № 3: Засади конституційного ладу сучасної держави	7	2	2	-	-	3	
Тема № 4: Конституційні засади громадянського суспільства	2	-	-	-	-	2	
Тема № 5 Основ конституційно-правового статусу особи в сучасних державах.	7	2	2	-	-	3	

Тема № 6: Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах	3	-	-	-	-	3	
Тема № 7: Конституційно-правовий статус громадських формувань в Україні	5	-	2	-	-	3	
Тема № 8: Форми безпосередньої демократії	4	-	2	-	-	2	
Тема № 9: Виборче право України	5	2	-	-	-	3	
Тема № 10: Форма правління та політичного режиму	2	-	-	-	-	2	
Тема № 11: Територіальний устрій сучасних держави	2	-	-	-	-	2	
Тема № 12: Конституційно-правовий статус глави держави	6	2	2	-	-	2	
Тема № 13: Парламент і парламентаризм у сучасних державах	2	-	-	-	-	2	
Тема № 14: Конституційно-правовий статус Верховної Ради України	6	2	2	-	-	2	
Тема № 15: Конституційно-правовий статус народних депутатів України	2	-	-	-	-	2	
Тема № 16: Конституційно-правовий статус уряду	4	-	2	-	-	2	
Тема № 17: Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні	3	-	-	-	-	3	
Тема № 18: Конституційно-правові основи судової влади	4	-	2	-	-	2	
Тема № 19: Конституційний контроль і нагляд	4	-	2	-	-	2	
Тема № 20: Територіальна організація публічної влади у сучасних державах	5	2	-	-	-	3	
Тема № 21: Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні	5	-	2	-	-	3	
Всього за навчальний рік	90	16	24	-	-	50	Екзамен

4.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	

Тема № 1: Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна	5	2	-	-	-	3	Екзамен
Тема № 2: Конституція як основний закон суспільства і держави	5	2	-	-	-	3	
Тема № 3: Засади конституційного ладу сучасної держави	5	-	2	-	-	3	
Тема № 4: Конституційні засади громадянського суспільства	4	-	-	-	-	4	
Тема № 5 Основ конституційно-правового статусу особи в сучасних державах.	5	-	2	-	-	3	
Тема № 6: Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах	4	-	-	-	-	4	
Тема № 7: Конституційно-правовий статус громадських формувань в Україні	4	-	-	-	-	4	
Тема № 8: Форми безпосередньої демократії	4	-	-	-	-	4	
Тема № 9: Виборче право України	5	-	2	-	-	3	
Тема № 10: Форма правління та політичного режиму	4	-	-	-	-	4	
Тема № 11: Територіальний устрій сучасних держави	4	-	-	-	-	4	
Тема № 12: Конституційно-правовий статус глави держави	5	2	-	-	-	3	
Тема № 13: Парламент і парламентаризм у сучасних державах	3	-	-	-	-	3	
Тема № 14: Конституційно-правовий статус Верховної Ради України	5	2	-	-	-	3	
Тема № 15: Конституційно-правовий статус народних депутатів України	3	-	-	-	-	3	
Тема № 16: Конституційно-правовий статус уряду	5	-	2	-	-	3	
Тема № 17: Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні	4	-	-	-	-	4	
Тема № 18: Конституційно-правові основи судової влади	4	-	-	-	-	4	
Тема № 19: Конституційний контроль і нагляд	4	-	-	-	-	4	
Тема № 20: Територіальна організація публічної влади у сучасних державах	4	-	-	-	-	4	
Тема № 21: Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні	4	-	-	-	-	4	
Всього за семестр:	90	8	8	-	-	74	

4.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1: Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Місце і роль конституційного права в національній системі права України. 2. Поняття та види інститутів конституційного права України. 3. Конституційно-правові норми. 4. Предмет і метод конституційно-правового регулювання в зарубіжних країнах. 5. Особливості, види, суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин у зарубіжних країнах. 6. Система конституційного права. 7. Джерела конституційного права зарубіжних країн. 	<p>Основна: 1, 57-65, 67-70 Додаткова: 142, 143, 156, 159</p>
Тема № 2: Конституція як основний закон суспільства і держави		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та загальна історія світового конституціоналізму. 2. Предмет регулювання конституції. 3. Конституція як суспільна цінність. 4. Політична та конституційна реформи в Україні на сучасному етапі. 5. Народні та октройовані конституції. 6 Конституційний процес у сучасному світі. 7. Політичні та конституційні реформи у провідних країнах світу на сучасному етапі. 	<p>Основна: 1, 2, 57-65, 67-70 Додаткова: 2, 137, 140, 152, 157, 160</p>
Тема № 3: Засади конституційного ладу сучасної держави		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна система України та її конституційно-правове регулювання. 2. Форми власності у зарубіжних країнах. 3. Конституційно-правовий статус громадських формувань у зарубіжних країнах. 4. Партійні системи зарубіжних країн. 5. Інституціоналізація політичних партій. 6. Конституційно-правові принципи соціальної політики держави та їх реалізація. 7. Конституційно-правові основи духовно-культурних відносин. 	<p>Основна: 1, 48, 57-65, 67-70 Додаткова: 5, 14, 27, 30, 36, 48, 49, 62, 64, 68-70, 103, 107, 114, 126, 130, 150, 157, 175, 178</p>
Тема № 4: Конституційні засади громадянського суспільства		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обмеження на створення та діяльність громадських формувань. 2. Членство у громадських формуваннях. 3. Види та галузі інформації. 4. Джерела інформації. 5. Інформаційна діяльність. 6. Режим доступу до інформації. 	<p>Основна: 1, 12, 17, 20, 25, 26, 37, 57-65, 67-70 Додаткова: 15, 26, 33, 61, 75, 76, 98, 109, 133, 154</p>
Тема № 5 Основ конституційно-правового статусу особи в сучасних державах		

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема прав людини в конституційно-правовій теорії та практиці. 2. Еволюція конституційних прав і свобод. Суб'єкти конституційних прав і свобод. 3. Міжнародно-правові стандарти в галузі прав людини. 4. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян України. 5. Поняття та ознаки громадянства. 6. Особливості набуття і припинення громадянства зарубіжних країн. 	<p>Основна: 1, 7, 9, 20-25, 57-65, 67-70</p> <p>Додаткова: 5, 12, 17, 29, 43, 45, 50-52, 58, 59, 66, 77, 81, 86, 87, 127, 130, 134, 144</p>
	Тема № 6: Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. «Національне питання» в Україні. Поняття національності та критерії її визначення. 2. Національно-культурна автономія в Україні. 3. Конституційно-правовий статус титульної нації та національних меншин. 4. Національно-культурна автономія в Україні. 5. Статус мов в Україні. 6. Українська мова як державна мова в Україні. 	<p>Основна: 1, 3, 35, 57-65, 67-70</p> <p>Додаткова: 27, 29, 54, 78, 95, 146</p>
	Тема № 7: Конституційно-правовий статус громадських формувань в Україні	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Право на об'єднання як політичне право громадян України. 2. Порядок легалізації об'єднань громадян. 3. Особливості правового статусу молодіжних і дитячих громадських організацій. 4. Державний контроль і нагляд за діяльністю громадських формувань в Україні. 5. Відповідальність громадських формувань, їхніх засновників та учасників. 	<p>Основна: 1, 12, 15, 33, 37, 44, 57-65, 67-70</p> <p>Додаткова: 15, 21, 31, 100, 107, 108</p>
	Тема № 8: Форми безпосередньої демократії	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Матеріально-фінансове забезпечення референдуму. 2. Консультативний референдум (дорадче опитування громадян). 3. Соціальні функції виборів. Періодичність виборів. 4. Абсентеїзм, виборчий вотум. 5. Виборча квота і «загороджувальний бар'єр» при застосуванні пропорційної виборчої системи. 6. Виборча система (в широкому і вузькому розумінні). 	<p>Основна: 1, 6, 11, 57-65, 67-70</p> <p>Додаткова: 5, 47, 68, 90, 119, 124, 162</p>
	Тема № 9: Виборче право України	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальні функції виборів. 2. Періодичність виборів. 3. Виборче законодавство України. 4. Конституційно-правовий статус Центральної виборчої комісії. 5. Роль Національної поліції України у забезпеченні законності та громадського порядку під час підготовки і проведення виборів.. 	<p>Основна: 1, 6, 53, 57-65, 67-70</p> <p>Додаткова: 5, 47, 89, 90, 119, 145</p>
	Тема № 10: Форма правління та політичного режиму	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Співвідношення сутності, змісту і форми держави. 2. Фактори, що визначають встановлення політичного 	<p>Основна: 1, 57-65, 67-70</p> <p>Додаткова: 3, 24, 88, 115,</p>

	<p>режиму і його еволюцію.</p> <p>3. Вплив політичного режиму на форму державного устрою.</p> <p>4. Поєднання принципів розподілу влад, верховенства парламенту, механізм стримувань і противаг.</p>	116, 126, 128
	Тема № 11: Територіальний устрій сучасних держави	
	<p>1. Фактори, що визначають політико-територіальний устрій.</p> <p>2. Поняття територіального устрою держави.</p> <p>3. Україна як унітарна держава.</p> <p>4. Державний та адміністративно-територіальний устрій України.</p> <p>5. Особливості конституційно-правового статусу міст Києва і Севастополя у складі України.</p> <p>6. Адміністративно-територіальна реформа в Україні.</p>	<p>Основна: 1, 2, 4, 5, 48, 57-65, 67-70</p> <p>Додаткова: 10, 19, 38, 44, 110, 125</p>
	Тема № 12: Конституційно-правовий статус глави держави	
	<p>1. Порядок заміщення посади глави держави.</p> <p>2. Повноваження Президента України в умовах воєнного стану.</p> <p>3. Гарантії діяльності Президента України.</p> <p>4. Система допоміжних органів при Президентові України.</p>	<p>Основна: 1, 6, 41, 57-65, 67-70</p> <p>Додаткова: 1, 28, 67, 89, 105, 106, 114, 118, 121, 138, 150</p>
	Тема № 13: Парламент і парламентаризм у сучасних державах	
	<p>1. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду.</p> <p>2. Конституційно-правовий статус та види органів парламенту.</p> <p>3. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду.</p> <p>4. Моделі парламентів Світу.</p> <p>5. Омбудсмен.</p>	<p>Основна: 57-65, 67-70</p> <p>Додаткова: 55, 62, 82, 136, 147, 148</p>
	Тема № 14: Конституційно-правовий статус Верховної Ради України	
	<p>1. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.</p> <p>2. Конституційно-правовий статус комітетів Верховної Ради України.</p> <p>3. Конституційно-правовий статус коаліції.</p>	<p>Основна: 1, 6, 46, 56, 58-69</p> <p>Додаткова: 55, 56, 57, 82, 121, 136</p>
	Тема № 15: Конституційно-правовий статус народних депутатів України	
	<p>1. Загальна характеристика мандату народних депутатів України, основні принципи їх діяльності.</p> <p>2. Права народного депутата України.</p> <p>3. Обов'язки народного депутата України.</p> <p>4. Основні гарантії депутатської діяльності.</p>	<p>Основна: 1, 6, 47, 57-65, 67-70</p> <p>Додаткова: 55, 56, 57, 82, 121, 136</p>
	Тема № 16: Конституційно-правовий статус уряду	
	<p>1. Соціальне призначення і політико-правова роль уряду.</p> <p>2. Розподіл повноважень між членами уряду.</p> <p>3. Взаємовідносини Кабінету Міністрів України з центральними та місцевими органами виконавчої влади.</p> <p>4. Порядок роботи Кабінету Міністрів України.</p> <p>5. Акти Кабінету Міністрів України.</p>	<p>Основна: 1, 4, 27, 57, 59-70</p> <p>Додаткова: 11, 14, 35, 40, 83, 97, 111, 112, 118, 122, 153</p>

	6. Парламентська відповідальність уряду. Урядовий апарат.	
	Тема № 17: Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні	
	1. Система центральних органів виконавчої влади. 2. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. 3. Територіальні представництва центральних органів виконавчої влади.	Основна: 1, 14, 34, 36, 51, 57, 59-70 Додаткова: 30, 64, 65, 69, 102, 122, 123, 158
	Тема № 18: Конституційно-правові основи судової влади	
	1. Участь професійних суддів, народних засідателів та присяжних у здійсненні правосуддя. 2. Універсальна юрисдикція судів. Судочинство в Україні. 3. Конституційні принципи судочинства. 4. Конституційно-правовий статус суддів в Україні. 5. Конституційно-правовий статус Вищої ради правосуддя. 6. З'їзд суддів України.	Основна: 1, 21, 49, 57-65, 67-70 Додаткова: 25, 32, 60, 70, 80, 93, 94, 129, 131, 135, 141, 151
	Тема № 19: Конституційний контроль і нагляд	
	1. Види конституційного контролю. «Американська» та «європейська» моделі конституційної юрисдикції. 2. Порядок формування, склад, функції та компетенція органів конституційного контролю в зарубіжних країнах. 3. Порядок формування, склад, функції та компетенція органів конституційного контролю у сучасних країнах. 4. Конституційне провадження, його форми і стадії.	Основна: 1, 29, 57-65, 67-70 Додаткова: 8, 13, 16, 42, 70, 85, 117
	Тема № 20: Територіальна організація публічної влади у сучасних державах	
	1. Поєднання представницької і безпосередньої демократії на місцевому рівні. 2. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій в Україні. 3. Правовий статус органів влади Автономної Республіки Крим. 4. Конституційно-правовий статус органів місцевого самоврядування. 5. Виконавчі органи місцевого самоврядування.	Основна: 1, 5, 8, 10, 32, 40, 57, 59-70 Додаткова: 4, 9, 18, 39, 46, 71, 72, 73, 74, 79, 104, 113, 139, 164
	Тема № 21: Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні	
	1. Поняття, рівні та принципи територіальної організації публічної влади в зарубіжних країнах. 2. Децентралізація і деконцентрація публічної влади. 3. Принцип субсидіарності в організації публічної влади на місцях. 4. Форми безпосередньої демократії на місцевому рівні в Україні. 5. Служба в органах місцевого самоврядування.	Основна: 1, 18, 31, 45, 46, 57-70 Додаткова: 4, 9, 22, 23, 34, 37, 46, 53, 74, 84, 90, 103, 155, 163

5. Індивідуальні завдання

5.1. Теми рефератів

1. Держава як суб'єкт конституційно-правових відносин.
2. Основні етапи конституційного розвитку сучасних держав, їх особливості та відмінності.
3. «Американська» та «європейська» моделі конституційної юрисдикції.
4. Порядок формування органів конституційного контролю на прикладі США, ФРН, Франції.
5. Принцип соціальної держави у зарубіжних країнах.
6. Правове регулювання ролі партій у суспільстві і державі.
7. Закріплення конституційного ладу в конституціях зарубіжних країн.
8. Основні політико-правові концепції прав людини.
9. Підстави набуття та припинення громадянства у зарубіжних країнах.
10. Суб'єкти федерації та їх правове положення.
11. Автономія у зарубіжних країнах (на прикладі Італії, КНР).
12. Нетипові форми правління.
13. Правове регулювання підготовки і проведення виборів.
14. Принципи виборчого права у зарубіжних країнах.
15. Статус депутата зарубіжного парламенту.
16. Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади.
17. Законодавчий процес в зарубіжних країнах.
18. Судові органи в зарубіжних країнах.
19. Форми діяльності органів місцевого самоврядування.
20. Системи центральних органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.
21. Взаємодія органів місцевого самоврядування і управління.
22. Правовий статус монарха у Великій Британії.
23. Судова система Великобританії.
24. Особливості територіальної організації влади в Англії, Шотландії, Уельсі та Північній Ірландії.
25. Засади конституційного ладу Франції.
26. Конституційна Рада Франції.
27. Судова система Франції.
28. Засади конституційного ладу ФРН.
29. Партійна система ФРН.
30. Система територіального самоврядування Італії.
31. Судова система Італії.
32. Обласна автономія в Італії.
33. Компетенція Президента Польщі у сфері законодавства.
34. Методи і форми впливу уряду Польщі на законодавчу діяльність парламенту.
35. Засади конституційного ладу КНР.
36. Партійна система КНР.
37. Правовий статус Імператора Японії.
38. Партійна система Японії.

39. Територіальна організація публічної влади в Японії.
40. Історія політико-правового розвитку Саудівської Аравії.
41. Правовий статус Короля Саудівської Аравії.
42. Засади конституційного ладу США.
43. Особливості системи муніципальних органів у США.
44. Засади конституційного ладу Канади.
45. Конституційні реформи Канади.
46. Органи влади провінції та місцеве самоврядування Канади.
47. Засади конституційного ладу Бразилії.
48. Партійна система Бразилії.
49. Особливості територіальної організації влади в Бразилії.
50. Засади конституційного ладу Аргентини.
51. Партійна система Аргентини.
52. Засади конституційного ладу ПАР.
53. Партійна система ПАР.
54. Генерал-губернатор у системі вищих органів державної влади Австралії.
55. Проблеми правового статусу корінних народів у Австралії.
56. Актуальні проблеми науки конституційного права України на сучасному етапі.
57. Конституційний процес в Україні: історичний досвід, сучасний стан і перспективи.
58. Суть, мета й основні напрями здійснення конституційної реформи в Україні.
59. Україна як соціальна держава.
60. Конституційно-правовий статус основних суб'єктів політичної системи України.
61. Державне регулювання економіки і антимонопольне законодавство.
62. Мовна політика в Україні та її конституційне закріплення.
63. Прийняття до громадянства України.
64. Втрата громадянства України.
65. Комісія при Президентові України з питань громадянства: порядок утворення, склад, повноваження.
66. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні.
67. Роль органів внутрішніх справ у забезпеченні основних прав і свобод громадян України.
68. Проблема соціально-економічних гарантій прав людини і громадянина в Україні.
69. Основні (конституційні) права та свободи іноземців та осіб без громадянства в Україні.
70. Відповідальність іноземців в Україні.
71. Підстави та юридичні наслідки набуття статусу біженця.
72. Порядок легалізації громадських об'єднань.
73. Особливості правового статусу молодіжних та дитячих громадських організацій.

74. Конституційно-правовий статус профспілок та благодійних організацій в Україні.
75. Відповідальність громадських формувань, їхніх учасників та засновників.
76. Конституційно-правовий статус Центральної виборчої комісії.
77. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
78. Конституційно-правовий статус комітетів Верховної Ради України.
79. Законодавчий процес в Україні.
80. Депутатський імунітет та індемнітет.
81. Правовий статус помічників-консультантів народних депутатів України.
82. Правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.
83. Правовий статус Адміністрації Президента України.
84. Розподіл повноважень між членами Кабінету Міністрів України.
85. Порядок проведення засідань Кабінету Міністрів України.
86. Роль конституційної юстиції у розбудові та функціонуванні правової держави.
87. Види і способи тлумачення Конституції Конституційним Судом України.
88. Правий статус Вищої ради правосуддя.
89. Гарантії діяльності суддів в Україні.
90. Адміністративно-територіальна реформа в Україні.
91. Загальна характеристика Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ».
92. Порядок призначення й усунення з посад голів місцевих державних адміністрацій.
93. Форми безпосередньої демократії на місцевому рівні.
94. Порядок проведення загальних зборів громадян за місцем проживання.
95. Функції й повноваження місцевого самоврядування.
96. Форми й методи діяльності сільського, селищного, міського голови.
97. Охорона Конституції та проблеми забезпечення конституційного ладу України.
98. Ідеї соціально орієнтованої держави та її основні моделі (ліберальна, корпоративна і солідарна).
99. Реалізація концепцій демократичної, соціальної, правової держави в процесі державотворення.
100. Роль органів державної влади в реалізації реформ в Україні на сучасному етапі.
101. Проблеми забезпечення прямого народовладдя в Україні.
102. Позитивний досвід зарубіжних країн у формуванні дієвої виконавчої влади.
103. Актуальні питання правового статусу Президента України.

104. Питання організації та діяльності судів в Україні. Питання статусу суддів.

5.2. Теми наукових робіт

1. Теоретичні основи місцевого самоврядування в Україні.
2. Проблеми конституційно-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні.
3. Теоретично-правові та організаційні засади функціонування інституту президентства в Україні.
4. Актуальні питання правового статусу Верховної Ради України на сучасному етапі.
5. Конституційно-правовий статус громадських організацій в Україні.
6. Міжнародно-правові виборчі стандарти.
7. Конституційно-правовий статус народних депутатів України.
8. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
9. Конституційно-правовий статус органів судової влади в Україні.
10. Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади.
11. Конституційно-правовий статус медіа в Україні.
12. Проблеми забезпечення прав людини в Україні на сучасному етапі.
13. Конституційно-правове забезпечення недоторканності приватного життя в Україні.
14. Конституційно-правове забезпечення недоторканності житла в Україні.
15. Концепція «багаторівневого» конституціоналізму в країнах Європейського Союзу.
16. Конституційний контроль в країнах Європи.
17. Референдум як форма реалізації безпосередньої демократії (зарубіжний досвід).
18. Особливості правового статусу особи в ісламських країнах.
19. Конституційно-правові принципи регіоналізму в країнах Європи.
20. Політичний режим як спосіб реалізації влади у зарубіжних країнах.
21. Роль поліції у забезпеченні конституційних прав людини у зарубіжних країнах.
22. Британські конституційні реформи діяльності центральних і регіональних органів влади.

6. Методи навчання

Формування знань, умінь та навичок забезпечується поєднанням лекційних та семінарських занять з виконанням індивідуальних завдань та завдань для самостійної підготовки. При цьому на проведення лекцій відводиться 16 (8) годин, на проведення семінарських занять 24 (8) годин, та на самостійну роботу 50 (74) годин навчального часу.

Лекційний курс спрямовує здобувачів вищої освіти у раціональному напрямі при вивченні навчального матеріалу. Лекції надають знання в обсязі,

необхідному для подальшого поглибленого вивчення навчальної дисципліни, та роз'яснюють найбільш складні поняття та положення навчальної дисципліни. Належне ведення конспекту лекцій сприяє збереженню необхідної інформації та подальшого його аналізу. При недостатності у конспекті лекції необхідного матеріалу або неповного розкриття того чи іншого питання студент повинен звернутися до рекомендованої літератури, а саме: законів, нормативно-правових актів, підручників, навчальних посібників та інших літературних джерел.

Мета *семінарських занять* полягає у закріпленні і поглибленні набутих теоретичних знань слухачів, опануванні навичками застосування цих знань при вирішенні конкретних ситуативних завдань, контролю за якістю засвоєння матеріалу, стимулювання самостійної роботи студентів над вивченням навчальної дисципліни, засвоєння ними основних положень та вивчення основних положень курсу.

Основою для підготовки до семінарських занять є плани їх проведення. На семінарських заняттях використовуються різні форми та методи контролю знань, основними серед яких є: усне опитування, дискусія, реферативні повідомлення та їх обговорення, а також проведення тестового контролю.

Підготовка доповідей та *рефератів* сприяє поглибленому усвідомленню здобутих знань. Тематика рефератів пропонується у розділі 5 цієї робочої програми.

Мета реферативної доповіді полягає у засвоєнні слухачами основних аспектів розкритої у реферативному дослідженні теми, формуванні питань, проведенні дискусії.

Робота над рефератом починається з добре продуманого вступу, у якому необхідно визначати мету проведення дослідження і максимально точно встановити його межі, а також окреслити використані методи. Після цього можна переходити до проведення безпосереднього дослідження проблеми, врахувавши як теоретичні, так і практичні аспекти.

У основній частині дається чітке обґрунтування шляхів вирішення проблеми, яким саме і необхідно віддати перевагу. Реферат в обов'язковому порядку повинен завершуватися висновками та посиланням на використані закони, нормативно-правові акти та літературні джерела. Зазвичай, обсяг реферату не повинен перевищувати 12 сторінок.

Для належного засвоєння здобувачами матеріалу з навчальної дисципліни, використовуються наступні методи навчання:

- пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний);
- репродуктивний;
- дослідницький;
- інформаційно-повідомляючий метод викладання і виконавчий метод учіння;
- пояснювальний метод викладання і репродуктивний метод учіння;
- інструктивно-практичний метод викладання і продуктивно-практичний метод учіння;

– пояснювально-спонукальний метод викладання і частково-пошуковий метод учіння;

– спонукальний метод навчання і пошуковий метод учіння.

Основними формами *самостійної роботи* слухачів є: опрацювання лекційного матеріалу, законодавчих, нормативно-правових, літературних джерел; вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання методичними рекомендаціями. Обов'язковим є виконання та письмове оформлення завдань, тестів, схем, порівняльних таблиць та інших робіт, підготовка до семінарських занять.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Поняття, предмет і система конституційного права як галузі права.
2. Метод конституційно-правового регулювання.
3. Конституційно-правові відносини: поняття, особливості, види.
4. Конституційно-правові норми: поняття, особливості, види.
5. Суб'єкти конституційно-правових відносин.
6. Об'єкти конституційно-правових відносин.
7. Джерела конституційного права України як галузі права.
8. Поняття Конституції як Основного Закону суспільства і держави.
9. Юридичні властивості конституцій.
10. Класифікація конституцій.
11. Функції конституцій.
12. Загальна характеристика чинної Конституції України.
13. Порядок прийняття Конституції України, внесення до неї змін і доповнень.
14. Конституційна реформа в Україні на сучасному етапі.
15. Поняття конституційного ладу та його співвідношення із суспільним ладом.
16. Поняття та ознаки засад конституційного ладу України.
17. Система принципів, що складають засади конституційного ладу України.
18. Конституційні принципи народного та державного суверенітету, їх зміст та співвідношення.
19. Україна як демократична, правова, соціальна держава.
20. Конституційний принцип поділу влади: його зміст та реалізація в Україні.
21. Конституційний принцип найвищої соціальної цінності людини: його зміст та значення для розбудови України як правової, демократичної держави.
22. Конституційний принцип політичного, економічного та ідеологічного плюралізму в Україні.
23. Конституційні принципи верховенства права і законності: поняття і співвідношення між ними.
24. Конституційно-правове регулювання державних символів України.

25. Поняття і принципи громадянства в Україні. Категорії осіб, які є громадянами України.
26. Набуття громадянства України.
27. Припинення громадянства України.
28. Органи, які беруть участь у вирішенні питань громадянства та їх компетенція.
29. Поняття засад правового статусу особи та його елементи.
30. Конституційні принципи правового статусу особи в Україні.
31. Поняття і найважливіші властивості основних прав і свобод громадян України. Їх класифікація.
32. Громадянські (особисті) права громадян України: поняття та види.
33. Політичні права громадян України: поняття та види.
34. Економічні й соціальні права громадян України: поняття та види.
35. Культурні й екологічні права громадян України: поняття та види.
36. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян України: поняття і види.
37. Конституційні обов'язки громадян України: поняття, ознаки, види.
38. Основи правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.
39. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні.
40. Об'єднання громадян в Україні: поняття, ознаки, види, принципи діяльності.
41. Порядок утворення і припинення діяльності об'єднань громадян.
42. Права та обов'язки зареєстрованих об'єднань громадян в Україні.
43. Поняття і види інформації та інформаційної діяльності.
44. Соціальне призначення і роль виборів в зарубіжних країнах.
45. Поняття виборчого права в об'єктивному і суб'єктивному значеннях.
46. Принципи виборчого права.
47. Абсентеїзм, його причини та оцінка.
48. Класифікація форм правління сучасних зарубіжних держав.
49. Монархія, її ознаки (показати на прикладах різних держав).
50. Види монархій (показати на прикладах різних держав).
51. Президентська республіка (показати на прикладах різних держав).
52. Парламентарна республіка, її ознаки (показати на прикладах різних держав).
53. Напівпрезидентська республіка як форма правління в зарубіжних країнах (показати на прикладах різних держав).
54. Класифікація форм державного устрою сучасних зарубіжних держав (показати на прикладах різних держав).
55. Унітарна форма державного устрою у зарубіжних країнах (показати на прикладах різних держав).
56. Основні риси зарубіжних федерацій (показати на прикладах різних держав).
57. Поняття політичного режиму та його види.

58. Демократичний режим, його загальні риси й особливості в окремих країнах.
59. Авторитарний політичний режим, його загальні риси.
60. Організація і порядок проведення виборів. Виборчі органи зарубіжних країн.
61. Виборчий процес у зарубіжних країнах.
62. Референдум: поняття, сутність, конституційно-правове регулювання.
63. Види референдуму та його правові наслідки.
64. Основні риси, притаманні системі вищих органів державної влади в зарубіжних країнах.
65. Глава держави: соціальне призначення та політична роль.
66. Компетенція глави держави.
67. Правове становище монарха в зарубіжних країнах.
68. Правове становище президента в зарубіжних країнах.
69. Інститут вето виконавчої влади в зарубіжних країнах. Його види та оцінка.
70. Підстави дострокового припинення повноважень президента.
71. Віце-президент у зарубіжних країнах.
72. Парламент та парламентаризм в зарубіжних країнах.
73. Класифікація зарубіжних парламентів та особливості правового становища палат.
74. Структура палати зарубіжного парламенту. Роль голови партійних фракцій та комітетів у процесі її роботи.
75. Лобізм.
76. Порядок формування уряду при різних формах правління.
77. Поняття, види і предмет референдумів.
78. Порядок підготовки, проведення референдуму, а також визначення його результатів в Україні.
79. Виборче законодавство та виборчі системи.
80. Конституційні принципи виборчого права в Україні.
81. Загальна характеристика виборчого процесу в Україні.
82. Порядок виборів народних депутатів України.
83. Конституційна форма правління в Україні.
84. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.
85. Функції та компетенція Верховної Ради України.
86. Конституційно-правовий статус комітетів Верховної Ради України.
87. Конституційно-правовий статус депутатських груп і фракцій у Верховній Раді України.
88. Гарантії діяльності народних депутатів України.
89. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
90. Конституційно-правовий статус Президента України.
91. Функції та компетенція Президента України.

92. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України.

93. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.

94. Склад, структура та порядок формування Кабінету Міністрів України.

95. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України.

96. Конституційні принципи судочинства в Україні.

97. Конституційно-правовий статус суддів в Україні.

98. Конституційний Суд України: склад, порядок формування, структура.

99. Функції та компетенція Конституційного Суду України.

100. Конституційно-правовий статус суддів Конституційного Суду України.

101. Конституційна форма державного устрою України.

102. Конституційні принципи та система адміністративно-територіального устрою України.

103. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим у складі України.

104. Поняття і система місцевого самоврядування в Україні.

105. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.

106. Система та порядок формування органів місцевого самоврядування.

107. Принципи місцевого самоврядування в Україні.

108. Конституційно-правовий статус сільських, селищних, міських голів.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи включають у себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має за мету перевірку засвоєння знань, умінь і навичок курсантом (студентом, слухачем) з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботи виставляються в журнали обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів вищої освіти в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання

розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у вигляді, передбаченому в робочій програмі навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Курсант (студент, слухач), який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна} \\ \text{кількість балів} \\ \text{(перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних} \\ \text{занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за} \\ \text{семестр} \end{array} \right) / 2 * 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках курсантів (студентів, слухачів), залікових книжках. **Присутність курсантів (студентів, слухачів) на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо курсант (студент, слухач) не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку), з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності курсантів (студентів, слухачів), становить – **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Курсант (студент, слухач), який під час складання підсумкового контролю отримав оцінку «незадовільно», складає підсумковий контроль (екзамен, залік) повторно. Повторне складання підсумкового контролю (екзамену, заліку) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни, у тому числі один раз – викладачеві, а другий – комісії, що створюється навчально-науковими інститутами (факультетами). Незадовільні оцінки виставляються тільки в відомостях обліку успішності. Курсантам (студентам, слухачам), які отримали не більше як дві незадовільні оцінки (нижче ніж 60 балів) з навчальної дисципліни, можуть бути встановлені різні строки ліквідації академічної заборгованості, але не пізніше як за день до фактичного початку навчальних занять у наступному семестрі. Курсанти (студенти, слухачі), які не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін, відраховуються з Університету. Особи, які одержали більше двох незадовільних оцінок (нижче ніж 60 балів) за підсумковими результатами вивчення навчальних дисциплін з урахуванням підсумкового контролю, відраховуються з Університету.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі підсумкового контролю (екзамену чи заліку), то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{2}$$

Критерії оцінювання навчальної дисципліни «Конституційне право» (денна форма навчання)		
Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 5 позитивних оцінок	Підготувати один реферат або наукову доповідь;	Отримати за підсумковий контроль не менше 30

	підготувати курсову роботу; підготувати конспект за темами самостійної роботи.	балів
--	--	-------

Критерії оцінювання навчальної дисципліни «Конституційне право» (заочна форма навчання)		
Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 2 позитивних оцінок	Підготувати один реферат або наукову доповідь; підготувати курсову роботу; підготувати конспект за темами самостійної роботи.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах		Оцінка за національною шкалою	Оцінка	
			Оцінка	Пояснення
12	97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
11	94-96			
10	90-93			
9	85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінена числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками
8	80-84			
7	75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками.
6	70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками
5	65-69			
4	60-64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , деякі практичні навички роботи несформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
3	40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , потрібні практичні навички роботи несформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
2	21-40			
1	1-20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу неосвоєний , потрібні практичні навички роботи несформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література

10.1. Основна:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 38. Ст. 502.
3. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 53. Ст. 799.
4. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429.
5. Конституція Автономної Республіки Крим від 21 жовтня 1998 р., затв. Законом України від 23 грудня 1998 р. № 350-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 5-6. Ст. 43.
6. Виборчий кодекс України: Закон України від 19 грудня 2019 р. № 396-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20>
7. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
8. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10 лютого 1998 р. № 90/98-ВР (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/90/98-вр>
9. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
10. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 3 лютого 2015 р. № 141-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/141-19>
11. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26.01.2021 р. № 1135-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text>
12. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
13. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>
14. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/794-19>
15. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
16. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
17. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII (в ред. Закону від 21 вересня 1999 р. № 1079-XIV). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>
18. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII (зі змін.) URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

19. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
20. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII (із змін.) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>
21. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12 лютого 2015 р. № 192-VIII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19>
22. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
23. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>
24. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5207-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>
25. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI (із змін.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
26. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (в ред. Закону від 13 січня 2011 р. № 2938-VI). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
27. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII (із змін.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
28. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР (в ред. Закону від 22 грудня 2005 р. № 3277-IV). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр>
29. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
30. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>
31. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
32. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
33. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 1 грудня 1998 р. № 281-XIV (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/281-14>
34. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>
35. Про національні меншини (спільноти) України: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2827-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>

36. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

37. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>

38. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

39. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/page7>

40. Про Раду міністрів Автономної Республіки Крим: Закон України від 16 червня 2011 р. № 3530-VI (із змін.) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3530-17>

41. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр>

42. Про Рахункову палату: Закон України від 2 липня 2015 р. № 576-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/576-19>

43. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>

44. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 р. № 987-XII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/987-12>

45. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. № 2493-III (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>

46. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. № 93-IV (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-15>

47. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII (в ред. Закону від 22 березня 2001 р. № 2328-III). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>

48. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 р. № 401-XIV (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/401-14>

49. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

50. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>

51. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

52. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 р. № 1932-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-15/page2>

53. Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади: Указ Президента України від 12 березня 1996 р. № 179/96. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=179/96>

54. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010 (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>

55. Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1572/99 (із змін.) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1572/99>

56. Про затвердження Типового положення про територіальні органи міністерства ті іншого центрального органу виконавчої влади» (із змін.): Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-2011-п>

57. Державне будівництво і місцеве самоврядування: посіб. для підгот. до іспиту. Харків: Право, 2019. 211 с.

58. Дотримання прав людини в правоохоронній діяльності: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 319 с.

59. Коломієць Ю. М. Державне право зарубіжних країн. Загальна частина: навч. посібник. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 211 с.

60. Конституції зарубіжних країн: Навч. посіб. / Авт.-упоряд.: В. О. Серьогін, Ю. М. Коломієць, О. В. Марцеляк та ін. / За заг. ред. В. О. Серьогіна. Харків: Видавництво «ФІНН», 2009. 664 с.

61. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 554 с.

62. Конституційне право України: підручник. Ужгород: ВД «Гельветика», 2018. 461 с.

63. Конституційне право: навч. посіб. Харків: ХНУВС, 2017. 358 с.

64. Конституційне право: підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука. Харків, 2019. 484 с.

65. Конституційні засади сучасного державотворення: навч. посіб. у питаннях і відповідях. Харків: Право, 2017. 303 с.

66. Любченко П. М. Муніципальне право: підручник. Харків: Право, 2019. 510 с.

67. Панкевич О. З. Державне право зарубіжних держав: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 259 с.

68. Порівняльне конституційне право: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 327 с.

69. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн: академічний курс. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 461 с.

70. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права: рекомендовано МОН України / за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2016. 628 с.

10.2. Додаткова:

1. Авксентьєва Т. Інститут Президента України як фактор політичної стабільності та загальнонаціонального порозуміння // Інститут Президента України в системі державної влади України: матер. наук. конф. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. С. 120–124.

2. Агафонова Н. В. Конституція як об'єкт реформування. *Університетські наукові записки*. 2016. № 59. С. 351–366.
3. Алексеєнко І. Г. Форми правління в європейських країнах: шлях до уніфікації монархії та республіки. *Держава і право*. 2010. Вип. 50. С. 699–705.
4. Баймуратов М. Муніципальна влада в системі публічної влади в Україні в умовах муніципальної реформи. *Вісник АПСВТ*. 2018. № 1. С. 41–44. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_1_2018-41-44.pdf
5. Бакумов О. С. Конституційне право громадян України на участь у виборах і референдумах та проблеми його реалізації: монографія. Харків: Право, 2015. 248 с.
6. Бакумов О. Відповідальність Парламенту України в системі юридичної відповідальності держави: конституційно-правовий аналіз. *Право України*. 2019. № 7. С. 198–217. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/4/part_1/5.pdf
7. Бакумов О. С. До питання про якість законів у контексті відповідальності парламенту. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. Республіка Молдова, August 2019. Nr. 4 (38). С. 25–31. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/4/part_1/5.pdf
8. Басай В. Д. Правова природа рішень Конституційного Суду України у механізмі правового регулювання кримінально-процесуальних відносин. *Європейські перспективи*. 2011. № 2 (ч. 1). С. 103–110.
9. Батанов О. В. Сучасні законопроектні ініціативи у сфері здійснення місцевого самоврядування у столиці України – місті Києві: досвід експертного аналізу. *Регіональне управління та місцеве самоврядування*. 2019. № 5. С. 174–188. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/expert/5/13.pdf>
10. Батанов О. В. Унітаризм як політичний та правовий феномен: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки*. 2019. № 4. С. 20–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdonnupn_2019_4_5
11. Безпалюк В. А. Відповідальність виконавчої влади в Україні (на прикладі Кабінету Міністрів України). *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 1, т. 2. С. 36–39. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2017_1\(2\)__11/](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2017_1(2)__11/)
12. Бережанська В. В. Поняття та зміст конституційного права особи не давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 6, т. 1. С. 33–39. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/6/tom_1/10.pdf
13. Берестова І. Конституційний Суд України в системі юрисдикційних органів: загальні положення. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С. 154–159. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/9/29.pdf>
14. Берназюк І. М. Програма діяльності Кабінету Міністрів України: поняття, сутність та значення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 4. С. 26–28. URL: http://lsei.org.ua/4_2017/7.pdf

15. Берченко Г. В. Декомунізація в Україні: конституційно-правові аспекти. *Форум права*. 2017. № 4. С. 13–23. URL: http://nbuv.gov.ua/u/jrn/fp_index.htm_2017_4_4
16. Белов Д. М., Мишанич К. С. Проблеми виконання рішень Конституційного Суду України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «ПРАВО»*. 2015. Вип. 30. Т. 1. С. 70–74.
17. Білоскурська О. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини – головний обов’язок держави. *Право України*. 2011. № 7. С. 169–175.
18. Бодрова І. І. Проблеми конституційно-правового регулювання статусу Автономної Республіки Крим. 2013. URL: <http://cau.in.ua/ua/activities/analytics/id/bodrova-ii-problemi-konstitucijno-pravovogo-reguljuvannja-statusu-avtonomnoji-respubliki-krim-723/>
19. Бойко Ю. П., Садикова Е. Л. Світовий досвід розвитку федеративних відносин у багатонаціональних державах. *Порівняльно-правові дослідження*. 2012. № 1/2. С. 126–133.
20. Болдирев С. В. Місце Верховної Ради України в системі органів державної влади. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 30. С. 3–13.
21. Бондаренко В. Ю. Взаємодія громадських об’єднань та політичних партій в Україні – інституціональний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 43, т. 1. С. 9–13.
22. Борденюк В. Особливості здійснення місцевого самоврядування в містах Києві та Севастополі у контексті законодавчих ініціатив. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2010. № 3. С. 5–12.
23. Бориславська О., Заверуха І. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О., Заверуха І. та ін.; Швейцарсько-український проект Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. Київ: ТОВ «Софія», 2012. 128 с.
24. Бруслик О. Ю. Конституційно-правова трансформація британської монархії в новітню епоху Єлизавети II (стаття друга). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3(86). С. 254–265.
25. Бутирський А. А. Реалізація принципу спеціалізації в судовій системі України. *Вісник господарського судочинства*. 2012. № 6. С. 195–200.
26. Бухтатий О. Є. Свобода слова та правові аспекти посилення відповідальності за перешкоджання професійній діяльності журналіста. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 1 (30). С. 10–17.
27. Бучин М. А, Дутчак Х. І. Особливості формування та реалізації державної політики щодо захисту прав національних меншин (на прикладі України та Республіки Польща). *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки*. 2019. № 4. С. 68–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdonnupn_2019_4_13/
28. Варунц Л. Д. Особливості конституційно-правового статусу глави держави у Канаді. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 28–31.

- 29.Васильченко О. П. Принцип рівності прав і свобод людини і громадянина та його ціннісні виміри в конституційному праві України: монографія. Київ: Арт економі, 2014. 475 с.
- 30.Ващенко Ю. В. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом: проблеми правової природи та перспективи реформування. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 3 (9). Ювілейний. С. 122–141.
- 31.Висоцький В. М. Політичні партії в процесі модернізації політичної системи України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 4. С. 3–6.
- 32.Вільгушинський М. Й. До питання реалізації принципу спеціалізації в системі судів загальної юрисдикції. *Адвокат* (укр.). 2012. № 6. С. 9–13.
- 33.Вільчик Т. Адвокатура та громадянське суспільство у правовій державі. *Право України*. 2014. № 11. С. 243–250.
- 34.Волошина Я. Місцеве самоврядування: теорії походження та їх реалізація. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 3. С. 117–122.
- 35.Волощук О. Т. Конституційно-правова та політична відповідальність уряду як вищого органу державної влади. *Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича*. 2012. Вип. 628. Правознавство. С. 68–73.
- 36.Воронов М. М., Зубенко Г. В. Двопалатний парламент: досвід зарубіжних країн та ідеї запровадження в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2013. № 1062. Вип. 14. С. 50–54.
- 37.Гайдар М. Є. Принципи місцевого самоврядування в аспекті процесу об'єднання територіальних громад в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 4 (29), т. 2. С. 8–13. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/426>.
- 38.Гамбург І., Гамбург С. Закріплення моделі політико-територіального устрою в конституціях держав: плюралізм підходів і досвід для України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 365–370. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/4/64.pdf>
- 39.Георгієвський Ю. В. Баланс повноважень органів виконавчої влади. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 3. С. 83–87. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2016/21.pdf
- 40.Гетьман Є. А. Порядок реалізації Кабінетом Міністрів України нормотворчої діяльності. *Публічне право*. 2014. № 1 (13). С. 42–46.
- 41.Гончар В. Становлення парламентаризму: досвід Великобританії для України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 3 (34). С. 12–16.
- 42.Гончаров В. Ще раз про юридичну природу рішень Конституційного Суду України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 2. С. 126–132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2013_2_17
- 43.Грабильніков А. В. Конституційно-правовий статус і правовий режим іноземців та осіб без громадянства в Україні: співвідношення понять. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. № 6. С. 59–66.

- 44.Гречко О. О. Система принципів територіального устрою України: проблеми теорії та законодавчого закріплення. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 24. С. 208–219.
- 45.Гринь О. Д. Правове регулювання інституту громадянства в Україні. *Правова держава*. 2014. № 18. С. 20–26.
- 46.Грובה В. П. Правовий статус та повноваження органів місцевого самоврядування Італії: перспективи для України. *Право і суспільство*. 2015. № 4. Ч. 3. С. 3–8.
- 47.Гудзь Л., Гудзь Т. Принцип загального виборчого права: міжнародні стандарти та перспективи законодавчої реалізації в Україні. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Право*. 2020. С. 30–39.
- 48.Гудзь Т. І. Конституційне закріплення суспільного ладу: основні підходи. *Право і безпека*. 2015. № 3(58). С. 21–25.
- 49.Гудзь Т. І. Форми посягання на конституційний лад України // Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє: тези доп. міжнарод. наук.-практ. конф. (Харків, 22 лист. 2019 р.). Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х.: ХНУВС. С. 132–133.
- 50.Дахова І. І. Зміст права на свободу совісті та віросповідання. *Форум права*. 2016. № 4. С. 107–112. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/fp_index.htm_2016_4_.pdf
- 51.Дахова І. І., Чуб О. О. Право на доступ до інформації vs право на приватність в контексті законодавства України про запобігання корупції. *Вісник харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2016. № 1084. С. 65–70.
- 52.Дахова І. І. Принцип запобігання виникненню випадків безгромадянства в міжнародних актах і законодавстві України. *Форум права*. 2015. № 4. С. 79–83.
- 53.Депутату місцевої ради: практичні поради щодо організації діяльності / Уклад. М. І. Баюк, М. І. Войт, М. В. Панасюк. Хмельницький: Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. 2015. 142 с.
- 54.Державна політика щодо захисту прав національних меншин: досвід країн Вишеградської групи / Колективна монографія. Львів. Видавництво «Сорока», 2019. 184 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/2150/monografiyavyshegrad.pdf>
- 55.Динник І. П. Депутатська етика для парламентарів: європейський досвід та Україна. *Економіка та держава. Серія державне управління*. 2017. № 2. С. 12–15.
- 56.Динник І. П. Криза парламентаризму в сучасній Україні та шляхи її подолання. *Державно-управлінські студії*. 2017. № 1. URL: <http://studio.ipk.edu.ua/kryza-parlamentaryzmu-v-suchasniy-ukr/>.
- 57.Довідник парламентаря. Основні аспекти законотворчого процесу / Крижанівський В. П., Нечипоренко Л. О., Рахімкулов Е. Р., Чередніченко С. Г.

Київ: ФОП Москаленко О. М., 2014. 78 с. URL: http://eef.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/Cover_Osnovni-aspekty_pp2_01.pdf

58.Дробуш І. В., Кутинець В. В. Проблеми набуття громадянства України. *Молодий вчений*. 2017. № 5.1(45.1). С. 35–38.

59.Дрьомов С. В. Інститут громадянства як регулятор впливу на стан забезпечення національної безпеки України: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2017. 52 с.

60.Єгорова В. С. Гарантії діяльності суддів судів загальної юрисдикції. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право*. 2012. № 1. С. 135–139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2012_1_26

61.Єжижанська Т. ЗМІ у соціальних мережах: тенденції, можливості, перспективи. *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2015. № 7–8 (6). С. 62–68.

62.Желих Н. М. Зарубіжний досвід взаємодії гілок державної влади (Великобританія, Франція, Німеччина, США). URL: http://academy.gov.ua/ej/ej8/doc_pdf/zhelyh.pdf

63.Желих Н. М. Повноважність Верховної Ради України як необхідна умова здійснення її конституційних повноважень. *Юридичний електронний журнал*. 2018. № 4. С. 13–15. URL: http://lsej.org.ua/4_2018/4_2018.pdf

64.Журавльов Д. В. Нормативно-правова основа діяльності центральних органів виконавчої влади України: недоліки та переваги. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 287–295.

65.Журавльов Д. Поняття і загальна характеристика центральних органів виконавчої влади України. *Публічне право*. 2013. № 3(11). С. 61–67.

66.Заворотченко Т. М. Поняття, сутність і природа політичних прав і свобод людини й громадянина в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 4. С. 355–359.

67.Задорожня Г. В., Задорожний Б. Ю. Нормотворча компетенція глави держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Вип. 42. С. 40–43.

68.Закірова С. Референдум як інструмент прямої демократії: міжнародний досвід і корисні уроки для України. *Громадська думка про правотворення*. 2019. № 10 (175). С. 4–13.

69.Западинчук О. П. Оптимізація центральних органів виконавчої влади в контексті проведення адміністративної реформи. *Державне управління: теорія та практика*. 2011. № 1. С. 415–424.

70.Івановська А. М. Розмежування судового та конституційного контролю: теоретико-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 234–237. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2020/58.pdf

71.Калиновський Б. В. Місцева публічна влада в Україні: теоретичні основи та конституційно-правова регламентація. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С. 62–66.

72. Калиновський Б. В. Реформування системи територіальної організації влади в Україні відповідно до міжнародних стандартів та принципів. *Вісник АПСВТ*. 2016. № 3–4. С. 69–72.

73. Калиновський Б. В. Характерні ознаки місцевої публічної влади в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 18–24.

74. Калиновський Б. Шляхи удосконалення конституційно-правового статусу виборних органів місцевої публічної влади в Україні. *Leges Si Viata*. 2014. IANUARIE. С. 45–48.

75. Калінічева Г. Державна політика підтримки розвитку організацій громадянського суспільства в країнах ЦСЄ. *Віче*. 2013. № 20. С. 7–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2013_20_3

76. Каплій О. В. Інтернет-видання ЗМІ як новий вид традиційних ЗМІ: поняття та сучасний стан конституційно-правового регулювання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 61. С. 227–235.

77. Кардаш А. В. Інформація про особу та персональні дані: окремі аспекти співвідношення. *Форум права*. 2017. № 4. С. 87–92. URL: http://nbuv.gov.ua/u/jrn/fp_index.htm_2017_4_15

78. Карлова В. В. Державна мова як засіб формування національної свідомості українського суспільства. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej5/txts/07kvvsus.htm>

79. Касяненко Є. В. Теоретико-правова характеристика трансформації статусу місцевих державних адміністрацій в умовах децентралізації влади. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 6. С. 20–23.

80. Квасневська Н. Д. Особливості структури судової системи України. *Наше право*. 2016. № 1. С. 42–46.

81. Кириченко Ю. Конституційне закріплення права на невтручання в особисте і сімейне життя в Україні та європейських державах: порівняльно-правовий аналіз. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 5. С. 34–40.

82. Кисельова О. І., Фащук Т. В. Забезпечення правопорядку у парламенті та дисципліни представників депутатського корпусу: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2013. № 1 (7). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13koitzd.pdf>

83. Кобрин В. С. Загальні принципи діяльності Прем'єр-міністра України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. С. 90–100. URL: http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/kobryn_0.pdf

84. Ковалів М. В., Іваха В. О. Правовий статус органів місцевого самоврядування в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. № 824. С. 45–49.

85. Ковальчук В. Б. До питання про роль та місце Конституційного Суду України в системі вищих органів державної влади: в контексті європейського досвіду. 2016. С. 137–142.

86. Ковтун В. І. Щодо деяких аспектів соціальних прав: італійський досвід. *Форум права*. 2016. № 1. С. 105–109. URL: http://nbuv.gov.ua/u/jrn/fp_index.htm_2016_1_19

87. Козинець І. Г., Козинець О. Г. Права біженців в контексті прав людини в сучасному світі. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2, т. 2. С. 21–24.

88. Колодій А. Проблема вибору форми державного правління в Україні (в контексті конституційної реформи). *Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2016. Вип. 3–4 (83–84). С. 187–211.

89. Коломієць Ю. М. Проблема конституційного регулювання промудрації законів Президентом України. *Конституція України: ціннісний вимір 25-річного досвіду державотворення та правотворення* : Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23 червня 2021 р.) / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2021. С. 221–224.

90. Коломієць Ю. М., Гудзь Л. В. Правопорушення на виборах в Україні та шляхи їх подолання. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. 2019. № 6 (46). С. 51–54.

91. Котковський В. Р. Інститут місцевого самоврядування: проблеми становлення та розвитку. *Державне будівництво*. 2016. № 1. С. 1–11.

92. Кравцова З. С. Моделі конституційного закріплення принципів конституційного ладу. *Право і громадянське суспільство*. 2014. URL: http://lcslaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-7-2014/item/download/93_84dcae5389fdbf19939d9c126f8825f3

93. Кравчук В. Інститут основ конституційного ладу у системі конституційного права України. *Історико-правовий часопис*. 2015. №1 (5). С. 55–61.

94. Кравчук В. М. Порівняльно-правове дослідження порядку призначення суддів судів загальної юрисдикції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2013. Вип. 22. Ч. І, т. 1. С. 102–105.

95. Кравчук В. М. Порівняльно-правовий аналіз окремих елементів конституційно-правового статусу судді. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 3. С. 15–22.

96. Кресіна І. Етнокультурна автономія як політико-правовий інститут захисту прав національних меншин. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2020. Вип. 3–4 (99–100). С. 204–223.

97. Крисюк Ю. Розбудова правової держави в Україні: проблеми та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2012. Вип. 20. Ч. 1. Т. 1. С. 36–40.

98. Крупчан О. Загальна характеристика змісту компетенції органів виконавчої влади. *Юридична Україна*. 2013. № 8. С. 45–49.

99. Кудряченко А. Зasadничі демократичні цінності та їх вплив на розбудову громадянського суспільства в країнах Європи. *Віче*. 2015. № 2. С. 3–7.

100. Курко М. Н. Забезпечення права на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. *Європейські перспективи*. 2014. № 10. С. 5–9.

101. Кушніренко О. Г. Конституційно-правовий статус релігійних організацій // Правове регулювання релігійного життя: історія, сучасність, перспективи: мате-ріали VI міжнар. круглого столу (Харків, 21 груд. 2013 р.). Харків, 2014. С. 47–50.

102. Куян І. До питання про абсолютність і обмеженість (відносність) суверенітету держави. *Право України*. 2011. № 7. С. 148–156.

103. Лавренова О. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 115–119.

104. Ладонько Л. С., Кунденко А. В., Михайловська О. В., Філіпова Н. В. Роль та функції місцевого самоврядування в системі публічної влади України. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 4(55). С. 1–6.

105. Ленгер Я. І. Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування: колізійні питання делегування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «ПРАВО*. 2016. Вип. 37, т. 1. С. 72–74.

106. Ленігевич Б. В. Взаємодія інституту президентства та органів державної влади. *Державноуправлінські студії*. 2017. № 1. С. 1–4.

107. Ленігевич Б. Вплив Інституту Президентства на ефективність діяльності органів влади. *Науковий вісник*. 2016. Вип. 16/17 «Демократичне врядування». URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk16/fail/Lenigevych.pdf

108. Летнянчин Л. І. Проблеми конституціоналізації свободи об'єднання в Україні. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 4 (79). С. 65–75.

109. Лешанич М. Особливості інституціалізації партійної системи України в умовах гібридного політичного режиму. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 147 (№ 8). Ч. 3. Політичні науки. С. 48–53.

110. Литвиненко О. Роль засобів масової комунікації в консолідації українського суспільства. *Українознавство*. 2016. № 1(18). С. 37–39.

111. Магновський І. Й. Теоретико-правові основи територіального устрою України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 3 (76). С. 253–260.

112. Макарова З. С. Зміст конституційно-правового статусу Прем'єр-міністра України. *Часопис Академії адвокатури України*. 2011. № 3(12). С. 1–9. URL: <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/chasopys/article/view/440>

113. Макарова З. С. Конституційно-правовий статус глави уряду в країнах Латинської Америки. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 4. С. 123–127.

114. Малик Я. Й. До питання про взаємодію органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 43. С. 295–302.

115. Манюк П. Т. Право вето Президента України у контексті правової охорони Конституції України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3–2. С. 87–89.
116. Мартинюк Р. Змішана республіка – напівпрезидентська форма правління? *Право України*. 2018. № 1. С. 172–183.
117. Мартинюк Р. Класифікація форми правління: проблема вибору критеріїв. *Право України*. 2018. № 12. С. 207–219.
118. Мартинюк Р. Органи конституційної юрисдикції в системі вищих органів держави. *Публічне право*. 2017. № 1 (25). С. 83–91.
119. Мартинюк Р. С. Конституційно-правовий статус Президента України та Кабінету Міністрів України: пошук оптимальної моделі компетенційних взаємозв'язків. *Публічне право*. 2016. № 4 (24). С. 66–75.
120. Марцеляк О. В., Марцеляк С. М. Правова природа й види цензів у виборчому праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Серія Право. Вип. 33. Т. 1. С. 79–93.
121. Марчук М. І., Коломієць Ю. М. Компетенція Президента Республіки Польща щодо охорони її суверенітету, незалежності і територіальної цілісності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 326–330.
122. Маслова Л. А. Моніторинг загроз розвитку суспільства в духовній сфері. *Державне управління: теорія та практика*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2012_2_12
123. Матейчук Р. І. Поняття й характерні ознаки методів організаційно-правових форм діяльності народних депутатів України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 2. С. 14–17.
124. Міхровська М. С. Принципи організації та діяльності органів виконавчої влади як інструмент становлення сервісної держави. *Адміністративне право і процес*. 2015. № 2(12). С. 115–119.
125. Могілевський Л. В. Роль центральних органів виконавчої влади у сфері видання нормативно-правових актів підзаконного характеру. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2015. С. 373–380.
126. Муркович Л. Місцевий референдум як форма безпосередньої участі населення в управлінні місцевими справами. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2013. Вип. 4. С. 251–260.
127. Мяловицька Н. А. Автономія: поняття, принципи, класифікація. *Альманах права*. 2012. № 3. С. 93–97.
128. Назаренко О. Політичний режим: сучасний погляд юридичної теорії. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 2. С. 44–47.
129. Огурцов О. П. Законодавчі основи конституційно-правового статусу осіб без громадянства в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 122–127.
130. Олійник В. С. Республіканська форма правління: її особливості в Україні. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право*. 2018. № 2. С. 15–26.
131. Пенцов М. В. Функції судової влади в Україні та країнах СНД. *Форум права*. 2014. № 2. С. 358–363. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index

132. Пильгун Н. В., Бузун О. О. Сутність та особливості громадянства в Україні. *Юридичний вісник*. 2016. № 1(38). С. 47–52.
133. Прилуцький С. В. Незмінюваність суддів в Україні: конституційно-правове регулювання та проблеми реалізації. *Публічне право*. 2017. № 1 (25). С. 73–82.
134. Пустовіт Ж. М. Співвідношення функцій Верховної Ради України з функціями інших вищих органів державної влади. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 109–113.
135. Пушенко О. Г., Підченко М. А. Захист прав журналістів. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 8. С. 98–103.
136. Пушкіна О. В., Чебікіна Т. С. Правовий аналіз статусу біженців та іноземних громадян в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2, т. 1. С. 35–38.
137. Рачинський А. П., Огілько А. В. Незалежність суддів як передумова функціонування самостійної й авторитетної судової влади, що відповідає європейській системі цінностей та стандартів захисту прав людини. *Вісник НАДУ при Президентові України*. 2016. № 1. С. 66–74.
138. Рижук І. В. Правове регулювання конституційно-правової відповідальності парламентаріїв в Україні та зарубіжних країнах. *Університетські наукові записки*. 2015. № 2(54). С. 42–48.
139. Рудик П. А. Особливості процедури внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 87–90.
140. Рудик П. Конституційно-правовий статус Президента України в умовах парламентсько-президентської республіки. *Віче*. 2014. № 20. URL: <http://www.viche.info/journal/4404>.
141. Сахно В. До питання утворення та діяльності місцевих державних адміністрацій в Україні. *Публічне право*. 2013. № 3 (11). С. 68–76.
142. Селіванов А. О. Доктрина охорони конституції України в період політичних задумів про її реформування. *Вісник Конституційного Суду України*. 2011. № 1. С. 75–81.
143. Сердюк В. В. Співвідношення принципів побудови системи судів загальної юрисдикції. *Держава і право*. 2012. № 2 (56). С. 142–147.
144. Скрипнюк О. Конституційне право і теорія конституційного права України: теоретико-методологічні проблеми. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 2(73). С. 108–114.
145. Совгіря О. Предмет конституційного права України: аксіологічна складова на сучасному етапі. *Український часопис конституційного права*. 2017. № 1. С. 41–46.
146. Сподинський О. О. Проблема подвійного громадянства в Україні: шляхи її вирішення. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 4. С. 83–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2017_4_19
147. Ставнійчук А. П. Місцевий референдум – пріоритетна форма прямої демократії у місцевому самоврядуванні. *Юридична Україна*. 2015. № 6. С. 24–28.

148. Стан дотримання та захист прав національних меншин в Україні: спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Київ, 2015. 552 с. URL: <https://docs.dtkr.ua/download/pdf/1069.1913.1>
149. Супрун В. Зарубіжний досвід організації взаємодії органів законодавчої і виконавчої влади. 2017. С. 121–125.
150. Сурай І. Г., Гончар В. В. Сутнісні ознаки сучасного парламентаризму. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. № 1 (49). С. 1–5.
151. Сурай І., Караченцева Н. Чинники якості законодавчої діяльності в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 1(28). С. 54–60.
152. Сухонос В. В. (мол.) Імпічмент як спосіб припинення повноважень глави держави: конституційний та політико-правовий аспекти. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2014. № 1. С. 3–6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuabs_2014_1_3
153. Талаш В. Ю. Реформування судової системи України: порівняльно-правовий аналіз законодавства в частині правосуддя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. Вип. 41. Т. 2. С. 198–201.
154. Таран Д. П. Захист конституції: основні сучасні підходи. *Форум права*. 2015. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
155. Терещук М. М. Актуальні питання відповідальності уряду в сучасних республіках. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 30 (1). С. 51–54.
156. Ткаченко І. Громадянське суспільство і Європейський Союз: функціонування й співпраця. *Віче*. 2015. № 2. С. 15–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_2_6
157. Трачук П. А. Місцеве самоврядування у системі публічної влади України. *Закарпатські правові читання*. 2017. Т. 1. С. 176–180. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13600.pdf>
158. Федоренко В. Завдання та функції конституційного права як галузі конституційного права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2021. № 1 (93). С. 80–89.
159. Федоренко В. Л. Конституція України: генезис, проблеми, шляхи і перспективи удосконалення. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2015. № 6. С. 6–11.
160. Чернишевич О. В. Міністерство як орган в системі центральних органів виконавчої влади в Україні: конституційно-правовий аспект. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 127–130.

10.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://portal.rada.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.ac-rada.gov.ua> – офіційний сайт Рахункової палати України.

3. <http://www.ccu.gov.ua> – офіційний сайт Конституційного Суду України.
4. <http://www.kmu.gov.ua/control/> – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.
5. <http://www.ombudsman.kiev.ua> – офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України.
6. <http://www.president.gov.ua/> – офіційне інтернет-представництво Президента України.
7. <http://www.rainbow.gov.ua> – офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України.